

Fakultet informatike u Puli

Programsko inženjerstvo - Vježbe

Programsko inženjerstvo - Vježbe

Uvod u JavaScript

Programski jezik

JavaScript

Zadaci za vježbanje

Uvod u JavaScript

(prilagođeno prema knjizi Eloquent JavaScript)

Računalo je alat i poput svakog alata ima svoju **svrhu** i **način uporabe**. Doduše, to je jedan malo **kompleksniji** alat te je samim time i izazov učiniti njegovu uporabu **jednostavnom**. Dodatno, njegova je primjena u području upravljanja informacijama **univerzalna**. To znači da je računalno često moguće koristiti i na način na koji njegov tvorac nije predvidio.

Dinamičnost modernog, često i globalnog poslovanja te konstantnog napretka ukazuje na mnoge nove probleme za koje još nije predviđeno rješenje. Prilikom oblikovanja takvoga rješenja služimo se disciplinom programskog inženjerstva, te konkretnije aktivnošću *programiranja* - vještinom oblikovanja računalnih *programa*.

Računalni program je niz **nedvosmislenih** i **preciznih instrukcija** računalu. Računalo je u tom smislu veoma "ograničeno u razumijevanju" naših nauma - razumije samo unaprijed dogovoreni set pravila u korištenju ključnih pojmova i gradivnih elemenata programa. To povlači da je programiranje ponekad frustrirajuće i naporno. No uprkos početnoj frustraciji, ono može biti itekako zanimljivo, pa čak i zabavno.

Programski jezik

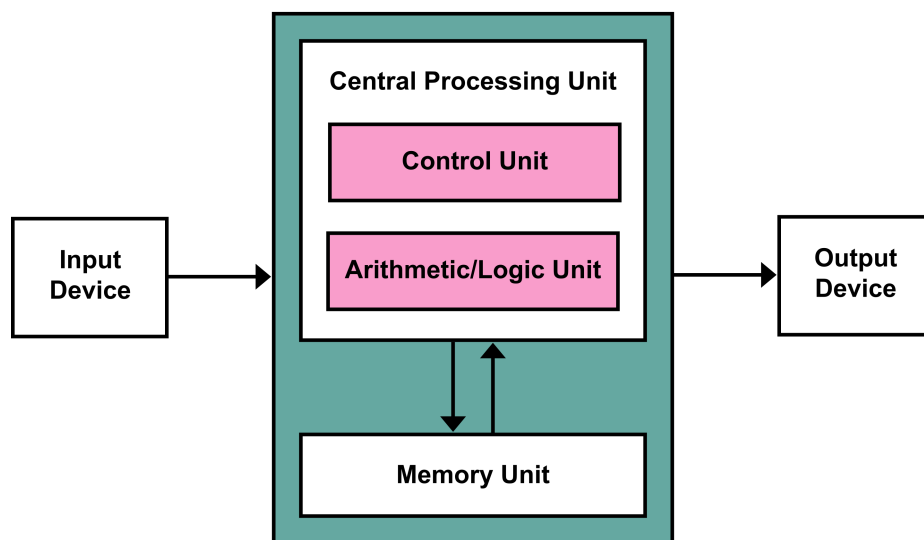
Programski jezici su veoma važni jer su most komunikacije između čovjeka i računala u procesu oblikovanja računalnih programa. U začetku računarstva oni nisu postojali te bi klasičan program bio pisan strojnim kodim, koji bi primjerice izgledao ovako:

```

1  00110001 00000000 00000000
2  00110001 00000001 00000001
3  00110011 00000001 00000010
4  01010001 00001011 00000010
5  00100010 00000010 00001000
6  01000011 00000001 00000000
7  01000001 00000001 00000001
8  00010000 00000010 00000000
9  01100010 00000000 00000000

```

Program se sastoji od niza unaprijed definiranih instrukcija i parametara. Instrukcije su predefinirane zavisno o arhitekturi procesora (npr. x86, ili x64, ARM, ...) gdje gotovo svaka modernija arhitektura vuče korijene iz Von Neumannove arhitekture [[^https://en.wikipedia.org/wiki/X86_instruction_listings](https://en.wikipedia.org/wiki/X86_instruction_listings)].

Pojednostavljeni prikaz Von Neumannova arhitekture računala.

Osnova računanja postiže se prijenosom informacija iz ulazno-izlaznih jedinica u lokalne registre (memorija u samom procesoru) i memoriju računala (RAM) te primjenom aritmetike (matematičke operacije) i logike (npr. uvjeti, petlje) nad njima.

Program koji je prethodno prikazan zbraja prvih 10 prirodnih brojeva, odnosno ispisuje rezultat matematičke operacije $1 + 2 + 3 + \dots + 10 = 55$. Da bi ga lakše mogli shvatiti možemo ga prevesti na sljedeći način:

```

1  Spremi broj 0 u memoriju na lokaciju 0.
2  Spremi broj 1 u memoriju na lokaciju 1.
3  Spremi vrijednost koja je u memoriji na lokaciji 1 u memoriju na lokaciju 2.
4  Oduzmi vrijednost 11 od vrijednosti na memorijskoj lokaciji 2.
5  Ako je vrijednost memorije na lokaciji 2 jednaka 0 tada nastavi s instrukcijom 9.
6  Zbroji vrijednost s lokacije 1 i lokacije 0 te zapisi na lokaciju 0.
7  Dodaj 1 vrijednosti na lokaciji 1.
8  Nastavi s instrukcijom 3.
9  Ispisi vrijednost na lokaciji 0.

```

Možeš li prepoznati obrasce poput *petlje* i *uvjetnog izvođenja*?

Naš se program sastoji od nekoliko osnovnih instrukcija:

- 1) Spremanje određene vrijednosti na određnu lokaciju u memoriji (npr. prva i druga instrukcija čiji je kod `00110001`).
- 2) Pozivanje izvršavanja instrukcije na nekoj drugoj lokaciji u programu.
- 3) Osnovna aritmetika (zbrajanje, uvećavanje za 1).
- 4) Uvjetno izvršavanje instrukcije na nekoj drugoj lokaciji u programu.

Također vidimo da je program u ovakvom obliku puno čitljiviji, no još uvijek nije dovoljno jasan zbog toga što je čovjeku naporno vizualizirati registre, memoriju i pamćiti što se u pojedinom trenutku nalazi na pojedinoj lokaciji. Upravo je zbog toga uvedeno **simboličko mapiranje**, odnosno pridruživanje **nazivlja** pojedinim **vrijednostima**. To nam je možda poznatije pod terminom **variable**, iako je u svojoj suštini riječ o **mapiranju**. Time naš program može izgledati primjerice ovako:

```
1  postavi "total" na 0
2  postavi "count" na 1
3  [petlja]
4    postavi "usporedba" na "count"
5    oduzmi 11 od "usporedba"
6    ako je "compare" = 0, skoči na [kraj]
7    zbroji "count" i "total" i spremi na "total"
8    dodaj 1 na "count"
9    skoči na [petlja]
10
11 [kraj]
12 ispiši "total"
```

Sada je program puno razumljiviji i možemo lakše shvatiti kako on funkcionira. Zadaća je **kompajlera** ili interpretera (dvije vrste programa koji ovakav simbolički jezik prevode u čisti strojni kod) jest da sva mapiranja pretvori u operacije koje barataju s registrima (što je zapravo složen i zanimljiv problem jer je broj registara ograničen u odnosu na neograničen broj varijabli https://en.wikipedia.org/wiki/Register_allocation)

Evo istog programa u programskom jeziku **JavaScript**, gdje za imenovanje (mapiranje, varijable) koristimo ključnu riječ `let` :

```
1  let total = 0;
2  let count = 1;
3
4  while (count <= 10) {
5    total += count;
6    count += 1;
7  }
8
9  console.log(total); // 55
```

Prednost ovako napisanog programa je što ne moramo označavati lokacije sa `[petlja]` ili `[kraj]` već možemo koristiti naprednije konstrukte poput petlji `while` ili `for` .

Kada bi programski jezik podržavao naprednije konstrukte, isto bi mogli postići sa:

```
1 print(sum(range(11))) # nota bene: ovo je Python :)
```

gdje do izražaja dolazi inteligentni dizajn ugrađenih funkcija (Python voli reći da dolazi s *uključenim baterijama*). Semantički ekvivalentni program je u JavaScriptu malo manje razumljiv:

```
1 console.log([...Array(11).keys()].reduce((a, b) => a + b, 0)); // ne moraš ovo sada razumijeti! :)
```

Različiti programski jezici omogućuju različite konstrukte te je samim time pisanje programa specifično za svaki jezik. Program općenito može biti zapisan duže ili kraće, razumljivo ili nerazumljivo, a da se pritom izvodi optimalno ili suboptimalno. Dakle **dobar** program mora biti efikasan, ali istovremeno **razumljiv** programerima (n.b. široj publici, ne samo njegovom tvorcu).

JavaScript

JavaScript je programski jezik koji je nastao 1995. kao način da se tadašnji internet preglednik *Netscape Navigator* nadopuni svojim vlastitim programskim jezikom. Naziv JavaScript upućuje na poveznicu s Javom, međutim ona ne postoji. Java je objektno-orijentirana sa strogo definiranim tipovima s kodom koji se kompajlira (prevodi), dok je Javascript skriptni jezik koji se interpretira i nema strogo definirane tipove. JavaScript je prisutan u svim modernim preglednicima te je osnova gotovo svih web aplikacija. Konkuriraju mu Java i Adobe Flash tehnologije koje su gotovo u cijelosti napuštene u domeni internet preglednika. Standardiziran je u okvirima ECMAScript standarda kojeg razvija Ecma International. Posao te organizacije je da JavaScript radi podjednako neovisno o mjestu gdje se izvodi, što može biti internet preglednik, poslužitelj (npr. node.js) ili drugi uređaj. Termin ECMAScript i JavaScript mogu se mijenjati te oboje znače isto.

Kako je JavaScript *de facto* primarni jezik internet poslužitelja možemo ga direktno izvršavati u bilo kojem poslužitelju pomoću interaktivne konzole (*Web Console*). Konzola preglednika direktno izvršava svaku unesenu liniju JavaScript koda. Primjerice, u Firefoxu je *Web Console* dostupan pomoću kombinacije **Alt+Ctrl+K** .

JavaScript je poznat po mnogim ružnim primjerima i postoje mnogi koji će reći da jezik čudan i zbog toga loš. Istina je da problem ukoliko programer ne shvaća u potpunosti što se zbiva u pozadini njegovog koda. Evo nekoliko primjera:

```
1 0.1 + 0.2 // → 0.30000000000000004
2 0.1 + 0.2 === 0.3 // → false // ova usporedba rezultira sa false iako je
   matematički točna
3 x = 1.0000000000000001
4 x === 1 // → true // zašto pak ovo daje true?
5
6 16 == [16] // → true // Array se pretvara interno prvo u string pa u broj (zbog
   toga je isto)
7 16 == [1,6] // → false // Array pretvoren u string "1,5" pa u brojku NaN
8 "1,6" == [1,6] // → true
9
10 var arr = [];
11 arr.length // → 0
12 arr[3] // → "undefined" // nema greške iako polje nema treći element, samo
   dobijemo undefined
```

```
13 arr[3] = "hi"; // može se postaviti iako ne postoji drugi element :)
14 arr.length // → 4 // 4??? Ali ne postoji drugi element?
15 arr["3"] // → "hi" // "3" iako je string, pretvorio se u 3. element
```

Kod se može isprobati u konzoli internet preglednika ili na adresi <https://jsconsole.com/>.

Većina ovih primjera rezultat je nepostojanja eksplicitno navedenih tipova varijabli i čudnih pravila konverzije između tipova. Jeziku se još predbacuje postojanje globalnih varijabli i činjenica da ih se može adresirati iz bilo kojeg dijela programa, onda kada i to nije bila direktna intencija.

Međutim, sa fleksibilnošću dolazi široka paleta mogućih rješenja koje se mogu izraziti JavaScriptom, dok je to teško izvedivo u programskim jezicima sa strogim tipovima.

With freedom comes great responsibility.

Zadaci za vježbanje

1. Isprobati program za zbrajanje prvih 10 brojeva u konzoli preglednika. Modificirati program na način da se uvede dodatno mapiranje (varijabla) koja će poopćiti problem i ukazati na to koliko brojeva treba zbrojiti (npr. `n=10`). Isprobati program za prvih 1000 brojeva (`n=1000`).
2. Istražiti što je to NodeJS te instalirati na svom računalu `node` verziju 12 ili više. (Wikipedia will do...)
3. Isprobati program za zbrajanje, ovaj puta pomoću `node` a.
4. Istražiti čemu služi `npm` te u čemu je razlika od `yarn` a.
5. Istražiti čemu služi `webpack`.
6. Napisati program za zbrajanje prvih `n` brojeva pomoću samo jedne varijable (isključujući varijablu `n`). Hint: Gauss (<https://www.nctm.org/Publications/Teaching-Children-Mathematics/Blog/The-Story-of-Gauss/>).